

under saa patriarkelske Forhold som dem, vi i det Mindste have haft, om de end maaske allerede dengang vare begyndte at svinde, kunde man synes, at det var mindre nødvendig med denne Undervisning, ja der har ogsaa været dem, der have været tilbøjelige til at mene, at det i Grunden ikke var værd at gøre sig saa megen Uleilighed for at skaffe en fyldigere og grundigere Undervisning tilveie for Almuen i det Hele, fordi det egentlig ikke er til videre Gavn for Folk, men de havde det langt bedre, naar de vare fri derfor; de gif da deres egen Veie, arbejdede og sled og brød sig om ingen Ting, fordi deres Blif ikke var hævet til noget Andet; det var en meget hyggelig Tilstand og det var bedre at lade det blive derved og ikke gjøre det om. Men foruden at en saadan Aaftand af rent menneskelige Grunde har noget Absolut imod sig i de Forhold, hvorunder vi nu leve. Naar man imidlertid mener, at denne Forskiel har nogen som helst Indflydelse paa Undervisningens Bestaafenhed, navnlig i den Retning, om den skal være en tvungen og offentlig Undervisning eller fri og privat, saa tager man meget feil. De første Lande i Europa have offentlig og tvungen Skolegang, og i det første Land i den øvrige Verden, jeg tænker her paa Nordamerika, — har man netop i den senere Tid gjort sig megen Umage for at komme over til den tvungne Undervisning; i flere af Nordamerikas Stater er den bleven indført, netop fordi man har følt Trang dertil, og i England er som bekendt det Samme Tilfældet. Det er altsaa en egen Sag at ræsonnere saaledes, at, naar man først er kommen ind under frie Forhold, skal man forandre Bestemmelse om Lov; thi det er saa langt derfra, at netop Friheden kan give yderligere og kraftigere Grunde til at søge den Garant for den almindelige Undervisning, som er funden, ikke alene hos os, men ogsaa andetsteds, alene at kunne have gjennem et saadant forpligtende Skolevæsen. Det hjælper sandelig ikke i den Henseende at ville anføre, at man hos os ikke behøver dette, fordi vi have viist, at vi vare i Stand til at gjøre noget Andet, og Mere for Oplysningen end andre Folk, og fordi vi nu skulde have draget Verdens Dine paa os ved en vis Udvikling i en vis Retning, som jeg ganske viist erkjender at have sine gode, og meget gode Sider, men ogsaa at have sine betydelige Syggesider, men som under alle Omstændigheder ikke er kommen saa vidt, at det gaar an idelig at komme tilbage dertil, som om man derved havde fundet den Curret, der skulde kunne afhjælpe alle de forskjellige Mangler, der kunne komme ved Skolevæsenet. Det er saa langt fra Tilfældet, at det er alene hos os, at man har en saa levende Interesse for en god og sand Undervisning, at vi tværtimod maa siges i den Henseende at staa me-

get langt tilbage for mange andre Stater. Navnlig, naar vi ville sammenligne Forholdet her i Landet med Forholdet i Ex. i England og i Nordamerika, hvor der er en saadan Varme for Undervisningsvæsenet, som vi slet ikke have nogen Forestilling om hjemme hos os, og hvor der anvendes Kræfter og Midler, baade personlige og materielle, som løbe op til, hvad vi ville betragte som en fabelagtig Summe, maa vi sige, at der derved i disse Lande viser sig en sand og levende Interesse for Sagen, som ingenlunde indskrænker sig til Talemaader, men som have en ganske anderledes fast Grund at staa paa. Men ikke desto mindre er der i disse Lande bestandig i høiere og høiere Grad bleven fremsført Forordninger om, at der maa blive indført en forpligtet Skolegang, thi ellers vilde disse kolossale Anstrengelser ikke kunne lykkes. — Det ærede Medlem fra Christendoms Amt: 4de Valgkreds (Schjerveing) udtalte sig jo virkelig i flere Henseender saa meget imødekommende mod Hovedpunkterne i Lovforslaget, at jeg havde troet, at han var kommen til et noget andet Resultat end det, hvortil han kom. Ganske viist kom han ikke til det Resultat, som det ærede Medlem for Ribe (Lermansen), der strax vilde dræbe Loven i Fødselen; men det forekom ham dog, at der var saa betydelige Mangler ved den, at han tvivlede paa, at han kunde komme til at stemme for Lovforslaget. Jeg skal nu heller ikke her gaa ind paa Ting, der mere vedrøre Detaillen, men søge at fastholde de Hovedpunkter, som ogsaa fra hans Side bleve fremsatte i saa Henseende. Han nævnte da udtrykkeligt, at det, der generede ham mest i Lovforslaget, var dette, at der slet ikke var taget noget Hensyn til det private Skolevæsen, og han beklagede sig høilig over, at der efter hans Formening dertil skulde vise sig en saadan Uvillie mod dette, en Uvillie, som han ikke engang fandt kunde fjernes ved Bestemmelsen i § 7, der er kommen den ærede Rigsdagmand for Præstø Amt: 6te Valgkreds saa ubeleilig, fordi der dog var en Paragraf, som han ikke kunde have Noget imod. Men jeg maa tilstaa, at jeg dog ikke ret kan forstaa disse Uttringer; thi det er jo udtrykkelig sagt fra Begyndelsen af, at det, som der her var Spørgsmaal om, var en nærmere udviklende Reform af den hos os nu bestaaende Skoleordning. Det er altsaa dette, som Staten haade indirekte og direkte ved Tilsynsmænd kommer til at faae Indflydelse paa, der ligger under denne Lov, og det var altsaa ingen Grund til særlig at omtale de private Skoler, med mindre der fandtes saadanne særlige Aand i denne Henseende, som man kunde sige, at man ved denne Leilighed vilde frigjøre sig for. Sagen er imidlertid den, — og det bør ikke glemmes under disse Forhandlinger — at der ikke gives noget Land i Verden, der har større Frihed med Hensyn til private Skoler end vort Land. Der gjøres ikke nogen som helst For-